

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

(«e» muet) – «architecte», або на«o» – «impresario», немає труднощів, за винятком кількох особливих випадків («médecin»), коли іменники чоловічого роду, що закінчуються на приголосну, легко фемінізуються шляхом додавання закінчення «e» («médecine»). Це ж стосується й іменників на «eur», які можуть бути фемінізовані через закінчення «e» («docteure»), за винятком випадків, коли іменник є похідним від дієслова («chercheur/-euse»). Примітним є також те, що *чим вищою в суспільній ієрархії є посада, тим рідше щодо неї застосовуються фемінітиви*.

Залишаються проблемними аспекти фемінізації окремих професій, наприклад, «chef», що призвело до створення значної кількості форм жіночого роду: «chêfe», «cheffesse», «cheftaine» чи навіть «chève» (як скорочення). Попри це все ж найбільш вживаним у позначенні жінки, яка займається цією професією, залишається чоловічий варіант «chef». Чимало суперечок також викликають фемінітиви іменників «écrivain» та «auteur», які багатьма членами тієї є Французької академії вважаються немилозвучними – «écrivaine» та «autrice». Делікатним моментом у фемінізації є той момент, що деякі суфікси у французькій мові можуть мати пейоративне значення, як-от -euse- («cafouilleuse»), -asse- («bombasse»). Цей факт формує почасти негативне ставлення до фемінітивів не лише в академічному лінгвістичному середовищі, а й серед пересічних французів. Але загалом можна стверджувати, що фемінізація французької мови – це більше питання усталеної лінгвістичної практики, ніж власне трансформації мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лембик С. Проблема фемінізації назв професій у французькій та іспанській мовах. *Подолання мовних та комунікативних бар'єрів: освіта, наука, культура: зб. наук. пр.* К., 2021. С. 248–251.
2. Собецька Н. В. Вживання фемінітивів, як прояв гендерної культури. *Молодий вчений*. 2016. № 12.1. С. 375-378.
3. Féminiser la langue française. URL: <https://www.culture.gouv.fr/Thematiques/Langue-francaise-et-langues-de-France/Agir-pour-les-langues/Moderniser-et-enrichir-la-langue-francaise/Feminiser-la-langue-francaise>
4. Rérolle R. L'Académie française se résout à la féminisation des noms de métiers. *Le Monde*. 28 février 2019.

КОГНІТИВНА ПОЕТИКА В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Мелешенко В. О.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов*

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Черній Л. В.

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Заблоцька Л. М.

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Сфера інтересів когнітивної лінгвістики охоплює ментальні основи розуміння і продукування мови з точки зору того, як структури мовного знання репрезентуються і беруть участь в переробці інформації. Саме когнітивна лінгвістика створила підґрунтя для розвитку інших когнітивних галузей, таких як когнітивна фонетика, когнітивна граматики, когнітивна ономазіологія та когнітивна поетика. Підвалини когнітивної поетики було закладено працями Реувена Цура, у подальшому цю тематику розвивали такі дослідники, як Лариса Белехова, Ольга Воробйова, Елена Семіно, Пітер Стоквел, Маргарет Фрімен.

Когнітивна поетика як міждисциплінарна наука пропонує когнітивні теорії, що дають можливість систематичного вивчення взаємозв'язків між структурою художніх текстів та тим, як його сприймає читач. Крім того, вона дає впевненість у тому, що відповідність між сприйняттям тексту читачем та мовними структурами не є випадковою. У когнітивній поетиці прийнято вважати, що поетичний текст не лише має певний зміст та передає думки, ідеї, але й виявляє емоційні якості, що сприймаються читачем [1; 2]. У зв'язку з цим твердженням наведемо приклад Р. Цура, який розглядає різні випадки вживання прикметника «сумний». Так, у реченні «Моя сестра сумна» означення стосується конкретного ментального процесу чи стану людини. Якщо ж вжити це слово у твердженні «Ця музика сумна», воно не торкатиметься ні ментального процесу послідовності звуків, ні процесу, який мелодія може викликати у слухача. Говорячи, що музика сумна, ми лише констатуємо певну схожість між малюнком мелодії та емоціями. При цьому речення «Ця сумна мелодія робить мене щасливим» є цілком логічним саме через відсутність зв'язку між емоційним забарвленням музики та емоційним станом слухача. Емоційний відгук читача базується на взаємодії між конкретною мелодичною послідовністю звуків, ритмом, тембром та загалом гармонією музичного твору [3, с. 279].

У контексті розгляду властивостей поезії, що сприймаються читачем, неможливо оминати певний конфлікт понять, що стосується різних шляхів сприйняття мови та емоцій. Слова, призначені передавати конкретні концепти, є

лише ярликами, що допомагають ідентифікувати поняття. Слова «емоція», «сум», «радість» є лише назвами тих чи інших ментальних станів. Мова є логічною, послідовною діяльністю, яка зазвичай асоціюється з лівою півкулею головного мозку. Емоційні процеси і стани асоціюються із правою півкулею мозку людини. Таким чином, мова може називати емоції, проте вона ніяк не пристосована для передачі їхньої специфіки. Тому терміни «емоційна поезія» чи «містична поезія» мали би бути суперечливими. Проте, це припущення не відповідає дійсності. Саме на цьому наголошується у праці Р. Цура «Аспекти когнітивної поетики» [3], у якій обговорюється проблема невідповідності емотивних властивостей художнього тексту та тенденції людської мови до чіткої категоризації. З метою з'ясування передачі емоційних властивостей у поезії дослідник оперує терміном «докатегоріальна інформація», який тлумачиться за посередництва психологічних понять швидкої та затриманої категоризації. Саме поняття затримана категоризація і відкриває шлях до інтерпретації докатегоріальної інформації або її словесної імітації. У цьому процесі вирішальним часто є стиль суджень читача. Якщо він схильний до визначеності, конкретики і не допускає двозначностей у розумінні тексту, то прагнутиме швидкої категоризації, що може перешкодити йому сприйняти деякі з найвагоміших естетичних якостей тексту [3, с. 280].

Однією із центральних тез концепції когнітивної поетики є твердження, що поезія використовує з естетичною метою когнітивні процеси, початкове призначення яких не охоплювало естетичних цілей. Відтак у процесі читання поетичних текстів відбувається модифікація когнітивних процесів та їх адаптація до нових цілей. І якщо брати до уваги той факт, що емоції є орієнтаційним механізмом, то більшість поетичних творів є поезією дезорієнтації. Таким чином, когнітивні кореляти поетичних процесів слід розглядати у трьох різних ракурсах, а саме як: 1) нормальні когнітивні процеси, 2) деяку модифікацію чи порушення цих процесів, 3) їх реорганізацію за іншими принципами. Тому когнітивна поетика трактується як сукупність когнітивних гіпотез, спрямованих на систематичне співвіднесення специфіки поезії із певними закономірностями, що виявляються у поетичних текстах.

Для прикладу розглянемо рядки з вірша єврейського поета Хаїма Ленського:

The day is setting over the lake,
The fish have gone down to sleep in the depth,
Birds have ceased from their chatter...
How sad is the rustling of the reeds!

Назву емоції («сумно») бачимо лише в четвертому рядку; перші ж три лише описують елементи пейзажу, що не мають прямого емоційного змісту. Можемо виділити два типи співвідношення між чотирма описовими реченнями: з одного боку, вони стосуються частин ситуації, взаємодоповнюються, створюючи цілісний пейзаж; з іншого боку, вони є паралельними, рівноцінними. У зв'язку з цим можемо стверджувати, що читач завжди схильний виділяти спільні компоненти паралельних сутностей. Таким чином, перші три рядки, хоч і не містять назв емоцій, характеризуються як такі, що передають спад енергетичного рівня, тобто

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

співвідносяться з емоціями суму, спокою, пригнічення. І лише останній рядок дає когнітивну оцінку та інтерпретує настрій пейзажу як «сумний» [2].

Отже, за допомогою мови ми можемо лише називати емоції, не передаючи їх характеру. Тим часом, автори поетичних текстів до певної міри долають цю проблему шляхом створення вербального еквіваленту структури емоцій. Крім того, поети також намагаються генерувати розмиту структуру емоцій, викликаючи в уяві читача певний пейзаж, створюючи середовище, у якому могла б відбуватися орієнтація.

Таким чином, у підсумку можемо стверджувати, що саме когнітивізм як загальний напрям сучасного наукового процесу дав поштовх для розвитку різноманітних міждисциплінарних галузей, серед яких когнітивна поетика, до сфери інтересів котрої належать теоретичні розробки, пов'язані з дослідженням поетичного образу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Воробйова, О.П. Когнітивна поетика: спектр проблематики і напрями досліджень. [Лекції відомих українських та зарубіжних учених]. *Studia Philologica* (Філологічні студії): Збірник наукових праць. Київський університет імені Бориса Грінченка, 2020. № 14. С.11–22.
2. Stockwell, P. *Cognitive Poetics: An Introduction*. L.: Routledge, 2002. 256 p.
3. Tsur, R. *Aspects of Cognitive Poetics* // Semino E. and Calpeper J., Eds. *Cognitive Stylistics Language and Cognition in Text Analysis*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2003. P. 279–318.

МОВНІ МАРКЕРИ ВІЗУАЛЬНОГО СПРИЙНЯТТЯ

Миколенко Т. М.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови та методики її навчання
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Сприйняття, за допомогою якого ми ідентифікуємо стимули довкілля і реагуємо на них, заґрунтовано в когнітивних функціях [3]. Аспекти сприйняття нині формують різноманітні об'єкти наукових зацікавлень. Одним із показників динаміки і форм людського сприйняття є мова. З середини ХХ ст. проблему взаємозв'язку сенсорної інформації з формами її вираження уведено в обіг лінгвістичних досліджень О. Бицько, А. Вежбицької, О. Волошиної, І. Голубовської, А. Квятковської, В. Манакіна, А. Пермінової, Т. Семашко, К. Тулюлюк, Г. Яворської та інших.